OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Muistio

1.6.2021

Lakivaliokunnalle

Lisäselvitys asiaan K 3/2021 vp Hallituksen vuosikertomus 2020

Lakivaliokunnan kuulemisessa 1.6.2021 oikeusministeriöltä pyydettiin lisätietoja liittyen eduskunnan asiassa Sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttaminen (HE 178/2018 – EV 245/2018 vp) antamaan lausumaan. Kuulemisessa esitettiin seuraava kysymys: Onko tutkimuksellista tietoa, joka uusintarikollisuuden ehkäisemismielessä puoltaa sakkovangin sijoittamisen päihdehuoltolaitokseen?

Vastauksena kysymykseen oikeusministeriö toteaa seuraavaa:

Vankien laajassa terveystutkimuksessa tutkittiin muun muassa sakkovankien terveydentilaa. Tutkimusraportti on julkaistu vuonna 2010 (Joukamaa ym. Rikosseuraamusasiakkaiden terveys, työkyky ja hoidon tarve, Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2010). Raportin tiivistelmässä sakkovankien terveydentilasta on todettu seuraavaa: ”Erityisesti sakkovankien ja myös naisvankien terveydentila osoittautui erityisen huonoksi. Sakkovangit ovat niin lyhyen aikaa vankilassa, ettei kuntoutus ole mahdollista. Heidän kohdallaan olisi erityisen tärkeää varmistaa jatkohoidon mahdollisuus vapautumisen jälkeen. Päihderiippuvuus on sakkovankien keskeisin ongelma: vain muutamalla heistä ei ollut mitään riippuvuutta. Se on keskeinen ongelma tämän ryhmän kuntoutuksessa.”

Sakkovankien tilannetta on tutkittu vastikään artikkelissa Sakon muuntorangaistuksen kuntoutukselliset mahdollisuudet (Laurila, Lindenborg, Tyni, Aaltonen, Lähteenmäki, Yhteiskuntapolitiikka 86 (2021):2). Artikkelissa sakkovankien kuntoutuksesta vankilassa on todettu muun muassa seuraavaa: ”Jotkut kertoivat olleensa erilaisissa päihdekuntoutuksissa ennen nykyistä muuntorangaistusta. Hoidot olivat pitkäaikaisia ja hoitosuhteet oli aloitettu jo nuoruudessa. Päihdeongelman lisäksi huolenaiheina saattoivat olla muut terveyttä koskevat asiat. Näihin oli saatu apua vaihtelevasti vankeuden aikana. Päihteet olivat usein yhteydessä myös haastateltujen rikolliseen toimintaan. Monilla päihteidenkäyttö oli alkanut varhain ja se oli ollut pitkäkestoista ja monimuotoista.” ja ”Positiivisena mahdollisuutena nähdään se, että vankiloissa on asiantuntemusta ja resursseja puuttua tuomittujen terveydellisiin ja sosiaalisiin ongelmiin ja järjestää kontakteja eri palveluntuottajiin. Mahdollinen päihdevieroitus ja muu lääkinnällinen apu sekä vankilan säännöllinen arki saattavat parantaa tuomitun epävakaata elämäntilannetta.” ja ” Toisaalta arkiolosuhteet lyhyen vankeusajan jälkeen ovat luultavasti hyvin samanlaiset kuin vangitsemishetkellä, mikäli hoitamatta jääneet velvoitteet eivät ole niitä ehtineet heikentää. Päihdeongelmaiselle pelkkä tilapäinen pakkovieroitus ilman hoitojatkumoa ja omaehtoista sitoutumista hoitosuunnitelmaan ei tarjoa riittävää tukea päihteettömyyteen tähtäävään elämänmuutokseen.” Artikkelissa on myös viittauksia yleisempään lyhytaikaisvankeja koskevaan tutkimukseen.

Muun muassa edellä mainittujen tutkimusten valossa päihderiippuvuus on yhteydessä sakkovankien rikollisuuteen. Päihdekuntoutusjatkumoiden syntymisellä voidaan siten pyrkiä vaikuttamaan uusintarikollisuuteen. Myös eduskunta on pitänyt tätä tärkeänä antamassaan lausumassa.

Kuten eduskunnalle annetussa kirjallisessa vastauksessa on todettu, Rikosseuraamuslaitoksessa käynnissä olevaan sakkovankien päihdehuoltoon sijoittamista edistävään hankkeeseen liittyy myös arviointitutkimus sakkovankien uusintarikollisuudesta.